

Min anm.: *Min anm: Turid Rugaas er mitt store forbilde og rettesnor når det gjelder språk, treningsmetoder og generelt hundehold. Hun driver Hagan Hundeskole og er en svært ettertraktet foreleser verden over. Etter min mening er Turids største gave til alle hundefolk det prosjektet hun startet sammen med en kollega for å observere, kartlegge og dokumentere hunders dempende signaler og hvordan vi som hundeeiere kan bruke disse for å få en trygg, rolig og lykkelig hund. I vår moderne hundeverden legger Turid Rugaas premissene for hvordan det skal og bør gjøres mener jeg. Turid er en dame som ikke inngår kompromisser når det gjelder hundene våre. Jeg tror hundene våre er veldig glade for det.*

Teksten er gjengitt med skriftlig tillatelse. Tusen, tusen takk til Turid for den tillitserklæringen det er å gi meg tillatelse til å publisere denne viktige artikkelen på min hjemmeside!

Valpen

Forfatter: [Turid Rugaas](#), ©, 2009.

Om det å vokse opp

Hunder som oppdrar hunder, får perfekte hunder ut av avkommet sitt. Ulver som oppdrar ulvebarn, får perfekte ulver, klare til et liv som overlevende.

Når vi mennesker oppdrar hunder, så får vi problemer. Hvorfor?

For det første lar vi ikke valpene få den oppveksten de ville fått, har krav på, og ville vokst opp naturlig på, om de hadde vokst opp og blitt oppdratt av hunder.

For det andre setter vi våre egne krav til hunden, noe som ofte blir uforståelig for hunden, den greier ikke å mestre de kravene vi stiller til den, fordi de er helt feil i forhold til hundens alder, utvikling og mestringssevne.

Valpene som vokser opp blant sine egne, lærer gradvis den selvkontrollen de skal ha som voksne individer.

Valpelisens

Den første, og største feilen vi mennesker gjør, er å stille så store krav til den lille valpen, at den er helt uten mulighet til å mestre det.

I naturen, og der hundene får gjøre dette naturlig i flokk, lærer de sjølkontroll veldig gradvis. Fram til 16-20 uker lever de på "valpelisens" – de kan vifte med lisensen og si "erta-berta du kan'ke ta meg; se jeg har valpelisens". Det ser en ofte at valpene utnytter – herjer med de voksne, en kan nesten se det lyser ertelyst ut av øynene på dem. De voksne lar dem holde på – de kan være ubegripelig tålmodige med valpene i denne perioden. Ved 16-20 ukers alder går valpelisensen ut på dato, og gradvis må valpene lære litt mer sjølkontroll og høflig opptreden. Fortsatt blir mange feil og bommerter tilgitt – de er jo ikke voksne enda! En naturlig progresjon fram til voksen alder er en del av ungenes opplæring.

Det kan virke forvirrende at en valp kan bevege seg fra et utviklingstrinn til et annet i løpet av noen dager, men da må en huske på at en hund skal bli voksen i løpet av snau 2 år, vi mennesker holder på 1 20 år før vi kan kalle oss voksne. Og mange er det ikke da engang. Og det går litt i rykk og napp – både med valper og mennesker.

Valpen

1-3 uker:

I vill tilstand vil valpene være helt beskyttet i et hi i denne perioden. Ingen forstyrrelser. Valpene skal i denne perioden ha **RO** for å unngå stressrisiko.

Behov:

- Mat
- Nærhet
- Ligge tett sammen for varme og nærhet

Unngå:

- Overstimulering. La dem være i fred
- Håndtering utover det som er helt nødvendig

Valper kan allerede fra dag 1 vise tegn på stress (gir dempende signaler når de blir løftet opp fra underlaget. Noen begynner å vise demping etter noen dager.)

For å unngå at stressproduksjonen kommer i gang på små valper (og senere kan skape store problemer for nye valpeeiere) – la valpen få **RO** i denne perioden.

Den nyfødte valpen er blind, døv og nesten hjelpeløs. Den reagerer lite på syns—og hørselsinntrykk, men på temperaturforandringer, trykk, miste underlaget. Den trenger mor og søsken i denne perioden.

Mot slutten av perioden åpner de øynene, og begynner å høre. De ”våkner”, begynner å bevege seg mer.

3-12 (16) uker:

Noen kaller dette sosialiseringperioden, andre kaller det parringsperioden. To ord for samme periode.

I denne tid gjør valpen sosiale erfaringer, og de erfaringene den gjør vil ha stor betydning for den videre utviklingen.

Sosialiseringen betyr at valpen må ha kontakt med andre hunder for å lære samhørighet med sin egen art, og forstå hvilken art den tilhører.

Omgang med mennesker i denne perioden vil gjøre hunden sosial i forhold til arten mennesker, og gi den tilknytning og tilhørighet til oss.

Denne sosialiseringperioden kan sies å være den viktigste i valpens liv.

Kontakten med mennesker må være fysisk, det vil si å bli tatt opp, tatt i, strøket, få positiv og hyggelig nærkontakt hver dag.

Gjennom leking og kniving med kullsøsken finner de ut hvordan de skal omgås andre – hunder som får liten sosial trening i denne perioden vil kunne få problemer med andre hunder siden i livet.

Likedan er det viktig at mor er der helt il valpen skal flytte, for å lære den hvordan den skal omgås voksne individer av samme art, og kanskje det viktigste for oss: de skal i denne tiden lære såkalt bitehemming (hvor hardt de kan bite, og når det er nok), og det å innordne seg i flokk.

Valpene er lite skeptiske til ting og folk fram til 5-7 ukers alder. I 8 ukers alder får de en ”skepsis-topp” – og det er derfor en uheldig tid å skifte hjem akkurat da.

På grunn av mindre skepsis til ting i ung alder er det viktig at valpen blir miljøtrenet i små doser slik at den blir vant med alt den senere skal bli vant til: trafikk, andre dyr, barn, buss og trikk, bilkjøring osv. Venter en med miljøtrening til hunden er blitt voksen, så kan en oppleve at den ikke takler alt det nye.

Innlæring av valper kan en begynne med, med en gang, en får valpen, men en skal huske på følgende:

- Korte økter – kanskje bare sekunder av gangen. Ikke mer enn 2-4 gjentakelser av en ting
- Øvelsene skal lekes inn på en positiv måte så de ikke blir skremt
- Ikke hold på til valpen blir trett, da er der for sent
- Valper lærer nok fort, men har meget kort konsentrasjonsevne (2-5 sekunder), og glemmer fort. Derfor mange korte treningsøkter før hunden begynner å kunne det
- Valpen selv er den som bestemmer hvor mye den kan trenes. Les valpen din! De dempende signalene er tydelige tegn på overdoser
- Tren noen få, enkle øvelser som kan bygges på senere som oppmerksomhet, sitt, innkalling, båndtrening

Og selvsagt kan du fort begynne med godbitsøk, et lett spor, komme med ting (apportering), - husk bar på at kravene ikke blir for store. Det er fortsatt en valp.

Valpens utvikling

Fra ca. 2 mnd og fram til voksen alder – ca. 2-2,5 år – følges valpers og menneskebarns mentale utvikling omtrent slik:

2 mnd gammel valp = 2 år gammelt barn

3 mnd gammel valp = 3 år gammelt barn

osv. frem til voksen alder.

I praksis vil det si:

Valper får ”spøkelsesperioder” hvor ting er farlig som ikke var det før – det får også barn. Det går over så sant en ikke forsterker det.

Konsentrasjonen er lik null (2-5 sekunder) hos både valper og barn i tidlig alder.

Konsentrasjon må læres – gradvis! Ikke forvent at en 3-4 mnd gammel valp skal greie å ”bli sittende” i lange tider. Det har den ikke konsentrasjon til – akkurat som barn i 3-4 års alder.

Hvor mange av dere ville prøve å få en 4-åring til å sitte stille uten å røre seg i mange minutter?! Det går nemlig ikke.

Valper skal ikke mosjoneres, de har myke skjelett og kan skade det, de blir slitne (akkurat som 3-åringen!) og orker ikke ensformige tråkketurer. De blir slitne, stresset, - og du kan fort få en virkelig stresset hund – og det er sant og si ingen spøk.

Korte, korte lystbetonte turer, korte økter med lek med andre, alt skal foregå i så korte økter (10-15 minutter) at de ikke blir overslitne og stresset.

Skal valpen være i ro (til natta, eller fordi du skal ut), så pass på at du ikke stresser den opp før du går – da fortsetter den etter at du har gått: biter, tisser, piper, maser osv.

Rolige ting hvis valpen skal være i ro etterpå, og ikke for mye.

Problemer som kan fås med valper har årsaker:

- Moren tar opp etter valpene i ”hiet og holder det rent rundt dem, Hvis de vokser opp uten mor og det ikke blir holdt rent hos dem, vil de bli vanskelige å få husrene. I noen tilfelle er det nesten umulig (ses ofte hos miniatyrhunder som vokser opp i små bur og mor er tatt fra tidlig)
- Valper som har begynt å knurre og glefse eller vise andre tegn på forsvar eller frykt, har med stor sannsynlighet blitt tatt for hardt av mennesker, blitt provosert på en eller annen måte, mast på, nakkeristet, rykket i band, eller andre ting som har fått fram forsvarsatferden hos valpen. Evt tatt av andre hunder, der mange går sammen
- Valper som bjeffer på folk som kommer her i noen tilfelle hatt en mor som har voktet valpene mot fremmede, og valpene tar etter atferden uten helt å skjønne hvorfor mor bjeffer. De blir ofte reddet av hennes bjeffing, bjeffer selv, og fortsetter med vokterbjeffing som egentlig ikke er vokting

Valpens temperament er satt i 16 ukers alder. Enhver valp er et risikoområde og det er viktig å redusere risikoen for senere problematferd.

Det viktigste er muligens å ikke skremme dem på noen måte fram til denne alderen.

Miljøtrening

1) Treffe andre hunder en gang i blant (helst hver uke) og være sammen med dem løs så sant det lar seg gjøre.

Hundene skal være sosiale og greie, valper og unger hunder skal ikke utsettes for alt for mye busing og sure hunder.

2) Gå tur i band med andre hunder – de skal også lære å være rolige sammen med andre.

3) Ta med hunden i bilen, la de se andre steder, lukte andre lukter, oppleve ting. Ikke overdriv! Svære folkesamlinger, høytalere og bråk er ikke miljøtrening for unge hunder – det er sjokkopplevelser.

4) La hunden oppleve en veibil her, en spasertur på en parkeringsplass der, korte økter fra 5 minutter og oppover er nok – de skal ikke overføres med inntrykk, men lære å mestre forskjellige steder og situasjoner.

5) La hunden treffe folk i alle aldre og av alle kjønn, og raser (utrolig mange hunder reagerer på mørk hud, hvis de ikke er vant til det). Folk på ski, rullebrette, med ryggsekker, trillebager, i rullestol, med krykker.

6) Det beste du kan gjøre for din hund er å lage en liten miljøgruppe der du bor. Spør andre hundeeiere om de kunne tenke seg å være med en gang i uka. Gå forskjellige plasser, noen ganger i band, andre ganger løs. Gå i bymiljø, på stier og veier, i skogen, alt etter

årstid og forhold. Om dere er bare er par stykker til å begynne med, så kommer sikkert flere til – de fleste mangler miljøtrening for sin hund.

OBS! OBS! OBS!: Miljøtreningen er ikke å trene lydighet eller annet. Det er to forskjellige ting, og holdes fra hverandre.

Valpekurs

Valpekurs skal være valpens første møte med trening og være sammen med andre. Det skal være en hyggelig opplevelse. Den skal være glad i å gjøre ting sammen med oss resten av livet. Starten må være god og positiv.

Valpekurs er først og fremst sosialisering og utforskning sammen med andre jevnaldrende. Viktig for å lære oppførsel, sosiale ferdigheter, og konfliktløsning.

De enkle øvelsene vi lærer dem på valpekurs er ting som vi trenger i hverdagen: Hundens oppmerksomhet, å kunne gå i band, komme når vi roper, la ting være når vi ber den om det – men først og fremst skal valpen lære å få tillit til mennesker, andre hunder, og alt det andre den vil treffe på gjennom sin daglige gjøren og laden.

Sinne og fysisk avstraffelse av en valp vil gjøre den utrygg og redd, - gjør ikke noe mot en liten valp som du ikke ville gjort mot et lite barn på 0-2 år. Vi avleder, vi tar rolig ifra valpen det den har tatt ulovlig, vi gjemmer bort ting, vi ordner opp på en rolig måte. Valpen lærer – og den mister ikke tilliten til deg. Det er viktig.

De aller fleste problemene med voksne hunder har sin årsak i straff, sinne, overdrevne metoder som vare skaper angst, utrygghet, og til lutt hos noen hunder: Aggresjoner – som bare er forsvar mot alt som truer.

Vil du ha en rolig, harmonisk og trygg hund, så må du selv være rolig og trygg. Vold avler vold, og valpen din trenger voksne, trygge modeller slik at den selv kan bli slik.

Vi kan sette grenser og få en lydige nok hund til vårt daglige behov uten så mye som heve stemmen. Er du aggressiv og voldsom i din opptreden overfor hunden, bygger du opp stress, redsel, forsvar eller andre problemer hos hunden. Alt dette er ting vi tar opp på valpekurs – start tidlig, helst 3 mnd og ikke senere enn 4.

Den unge hunden

Vår valpetida (0-4,5 mnd) er over, begynner unghundtida. Det er den tida hunden skal prøve å finne ut hvordan den skal være som voksen, og følgelig tester ut omgivelsene sine for å se hvor grensene går. De ”slamrer med dørene”. For ikke å miste hundens tillit i denne viktige perioden, er det av største betydning at vi beholder fatningen, og ikke går til fysisk eller psykisk avstraffelse av hunden. Det vil bare gjøre den usikker, handsky, engstelig for folk, eller andre ubehagelige ting.

Hunder lærer ved assosiering, og vil fort kunne begynne å forbinde deg, hendene dine, armene dine, eller annet, men skremmende ting.

Du, familien din, hendene dine, stemmen din, skal ikke være noe hunden blir redd for. Unngå å bli så sint at du skremmer hunden. Den kan bli usikker i dager og uker og måneder etterpå, og det blir vanskelig å trene og ha det fint sammen.

Ta ikke i nakken, legg ikke hunden ned på ryggen, ikke les paragrafer.

Det du kan gjøre er å ta hunden rolig vekk, snu ryggen til den, fjerne ting den har tatt, avlede ved å få den interessert i noe annet – det er mye vi kan gjøre isteden for å bruke vold og sinne. Senere skal vi lære hvordan du kan si nei på en korrekt måte, og også andre måter å stoppe hunden i å gjøre feil ting.

Unge hunder har, akkurat som unge mennesker, behov for fysisk utfoldelse. En hund på 8 mnd er som en unge på 8 år, 11 mnd gamle er den en 11-åring, osv. Alle vet hvordan barn er i den alderen. Det blir mye løping, veiving med armer og bein, de er i aktivitet mesteparten av tida. Det vil det være naturlig for hunden din å være også. På grunn av sammenligningen mellom hund og barn, skjønner du sikkert selv at hunden i den alderen ikke kan mosjoneres og drilles i øvelser som en voksen hund. De har kort konsentrasjonstid, glemmer fort, og alle ting må gjentas mange, mange ganger før det sitter. Akkurat som med din 10-årige sønn eller datter.

Unghundtida kan være en prøvelse – akkurat som barns oppvekst kan være det. Tålmodighet, et nivå av mosjon og trening som passer en ung hund med kort hukommelse og konsentrasjon, uten å presse den.

Det går over! Plutselig en dag er hunden voksen, fornuftig, hører etter og er en fornøyelse å ha i huset. Så sant du lot den få utvikle seg naturlig uten for store krav.

Vi må alltid huske på at hunder er sosiale vesener, som må lære seg både kommunikasjon, høflig opptreden og sjølkontroll, ellers vil et liv i en flokk bli helt umulig. Og det lærer de – litt om litt, akkurat som oss mennesker.

For hvem av oss har noensinne sett en 4-åring eller 6-åring med sjøldisiplin?! Når 4-åringen får hysterisk anfall, så nytter det ikke å snakke med den engang – det nytter ikke å prøve å lære 6-åringen noe som helst mens hysterianfallet står på. Vi må faktisk roe dem ned først – og så tenke på å lære dem noe.

Når hundeeiere kommer på kurs med en ung hund – en ”6-åring” så vil denne ungen hunden lette komme i affekt – over nye hunder, nytt sted, mye nytt i det hele tatt. Når vi da på død og liv skal presse hunden gjennom et stivt program – som i tillegg varer altfor lenge for den unge hunden – så er det ikke noe å si på at ”6-åringen” får et tilnærmet hysterisk anfall.

Mange, mange hundeeiere dropper ut av kurs og klasser fordi hundene er impulsive, oppjaget, bortimot hysteriske – ikke ”sprø” som de kanskje får beskjed om. Men med stresset på topp, og null sjølkontroll. Selvfølgelig, for det har de ikke lært enda. Det hele er dømt til å mislykkes.

Ved å bruke vold for å få en hund til å ”høre etter” i en slik situasjon, får vi i hvert fall ikke hunden bedre. Om den ikke hadde hysterisk anfall før, så får den i hvert fall da.

Vi må ikke stille for store krav til den unge hunden. Greier den ikke en situasjon, så greier den ikke den situasjonen. Vi kan forhindre at den får hysterisk anfall ved å lære å observere og se hundens følelser, som stiger gradvis, og vi må kunne gå inn og stoppe det vi holder på med før hundens følelser har nådd det punktet hvor læring og kommutasjon flyr ut av vinduet.

Tidlig innblanding er nøkkelordet.

Innblandingen kan bestå av:

- Stoppe treningen
- Virke mindre truende selv
- Skape større avstand til de andre
- Skifte av kroppsposisjon for hunden: fra dekk eller stå til ikke-aktiv posisjon sitt
- Ingen stramhet i bandet – det må være så slakt at det henger ned, eller merker hunden det

Husk at stramt band er den raskeste veien å gå for å høyne aggresjonsnivået.

Kutt ut kamp med hunden. Forbli rolig og under kontroll! **Hvordan skal hunden kunne lære sjølkontroll om ikke du har det?**

Mosjon og trening for valpen

Vi bruker noen tommelfingerregler for å ha noe å gå etter. De er ikke annet enn veiledende.

Inntil 3 mnd:

Ingen mosjon. Bare utforsking.

3 mnd:

10-15 min maks

4 mnd:

15-20 min maks

5 mnd:

20-25 min maks

Med 5 min mer pr mnd til hunden er voksen eller du har kommet opp i den tiden du selv synes er OK for deg og hunden.

Voksne hunder som ikke direkte skal ha KONDISJON på grunn av jakt, trekk, eller annet krevende arbeid, trenger ikke mer enn ½-1 times mosjon pr. dag.

Har du en hund, som i en bestemt sesong må ha mer kondisjon, så husk at INGEN kan opprettholde en slik kondisjon hele året – se på idrettsfolk, de trener seg opp, og ned igjen, og opp til neste topp. Kroppen kan ikke holde seg på topp over lengre tid. Det samme gjelder for hunder.

Mosjon med valper skal absolutt ikke være:

- Jogging
- Sykling
- Skiløping

Sykle forsiktig fra de er ca. 2 år, men ikke mer enn maks. 2 ganger pr. uke, og i trav. Skritt og trav bygger opp mens galopp river ned kroppen. Vent med galoppen til de er godt bygd opp med roligere gangarter, og bruk heller intervalltrening – korte aerobe økter.

Trening

For valpen kanskje bare noen sekunder av gangen. Mister den konsentrasjonen, så har den fått nok. Etter hvert som den blir litt eldre, kan vi lå den få en pause, og så ta litt igjen.

1-2 ganger pr. dag med en kort-kort økt, så mye som din hund synes er ok, er nok.

Mellom hver du gjør noe med valpen og unghunden bør det gå flere timer. Holder du på med noe hele tiden, så lærer du hunden å bli urolig og stresset. Den vil til slutt ikke greie å slappe av.

Både trening og mosjon og lek bør være rolig. Opphissende leker med høy hastighet, som ballkasting, fotballsparking, herjing og lekning er bare stressende, og du vil fort få forskjellige typer atferdsproblemer, pluss en hund som blir nesten hysterisk ved synet av en ball eller pinne.

Høy fart er unaturlig for hundedyr, og holdes naturlig på et minimum. De tilbringer mye tid i ro og begrenser løping til så lite som mulig. Det vil dere kunne se i en flokk, når noen begynner å løpe rundt. En av de andre vil gå inn og stoppe det.

Se på hvordan hunder gjør dette naturlig, så kanskje dere forstår hvor lite glad hunden er i fart og rushing.

Argumentet at hunden liker det, holder ikke. Se nøyerer på en hund som må løpe etter en ball i lange tider: han ser ikke glad ut, han er hysterisk – av stress. Når noe kastes eller sparkes, så går hunden på autopilot – jaktknappen går automatisk på, og den løper, uten egentlig å ville det. Instinkt sier den skal løpe etter bevegelige ting, og det gjør den. Det har ingenting med glede å gjøre.

Å vaksinere valpen mot å bli redd og usikker siden i livet

En hund trenger å ha selvillit, å vite at den kan ordne opp, løse konflikter, og finne ut av ting selv.

Delvis gjør en dette ved å la valpen treffe andre hunder; både andre valper, og voksne snille hunder. Ikke voldsomme unghunder, ikke hunder som mobber – treffer dere en av den typen, så skal det stoppes umiddelbart. Mobberen lærer bare å bli enda verre hvis den får lov til å holde på. Den som blir mobbet lærer å bli redd for andre hunder. Ingen av delene er bra. Det er kanskje noe av det verste som kan skje i den følsomme og sårbare valpeperioden.

Den andre delen av denne selvillitstreningen er å ikke sette altfor mange og strenge grenser. Noen enkle grenser, men ikke stoppe valpen hele tiden, så den til slutt ikke tør å prøve noe. Den blir passiv. Mange gjør ikke annet enn å si nei, nei og fy, fy og ikke gjør ditt og ikke gjør datt. Flytt heller på tingene! Lag en barriere rundt ting dere er redde for. Og la valpen være litt i fred. Ta den med på nye steder hvor den kan undersøke fritt uten innblanding – et nytt sted ute, hjemme hos noen, spør venner og bekjente om dere kan komme på besøk og la valpen undersøke.

En passiv og usikker hund har det ikke godt. Vi vet at mennesker som har hatt en slik oppvekst får et utrolig dårlig selvilde, og siden i livet får problemer med å gjøre noe i det hele tatt. Det får faktisk hunder også. Og folk setter ofte mye større krav til en liten valp, enn til barna sine, som faktisk er store og fornuftige nok til å ha noen oppgaver og grenser.

Det tredje dere kan gjøre for å bygge opp valpens selvillit er å la den få sjansen til å bruke sansene sine (syn, lukt, hørsel, smak og følelse) – litt av gangen – på nye ting. Musikk og milde lyder fra de kan høre. Etter hvert flere og mer forskjellige lyder. Synet av forskjellige ting og former. Alle slags materialer, få prøve å gå på, klatre på osv. Kast ut noen ”ting” på den pene plenen din, ei kasse, et gammelt teppe, ødelagte møbler, osv. osv. Bytt ut, - dere har vel kjellere fulle dere også?

Det vil si å la valpen og unghunden oppleve litt nye miljøer. Ikke begynn med mange mennesker, mye trafikk, mye støy. Det blir overdosering, som nervesystemet ikke kan takle, og det kun gi stikk motsatt effekt. Litt av gangen og kort! 10 – 15 minutter på nytt sted med litt forstyrrelser, og så litt og litt mer ettersom dere ser at hunden mestrer det og føler seg OK. Virker hunden redd, så kom dere vekk derfra! Da er det for mye for hunden. Det lærer den ingenting av, tvert imot.

Det hunden ikke kan klare, det kan den ikke klare.

Jeg var engang vitne til en instruktør som dro valpen sin på 4 mnd på Norgesmesterskapet i motorcross – med vanvittig støy, 25.000 mennesker og steikende sol. Da jeg traff på dem hadde de vært der i mange timer, og valpen var gått i sjokk. Eieren dro den etter seg – valpen reagerte ikke på noe lengre, og var omtrent bevisstløs. Da hunden var 1½ år hadde de kjempestore problemer med ham, og han ble avlivet før han var 2 år.

Og så har vi alle de som utsetter valpen sin for bare LITT for mye – LITT for ofte – og som begynner å få atferdsproblemer litt etter litt.

Les valpen din, respekter at den ikke orker – ta det rolig. Da får du en hund som tåler mer som voksen, og som blir harmonisk.

Sosial trening med andre hunder – på valpens premisser.

Miljøtrening i en takt valpen tåler og kan lære av.

Få mye anledning til å utforske og undersøke på trygge steder. Ikke knuse den med forbud og masing og ta fra den alt initiativ. Det er hovedingrediensene i å få en hund som er vaksinert mot å bli redd og i forsvar siden i livet.

Husk at for en hund er lydighet og kontroll fullstendig uten verdi og helt uforståelig. Vi trenger et minimum av det for å kunne leve med hunden i hverdagen, men ikke tro at det er naturlig for hunden, eller bra for den. Det er det nemlig ikke.

Stress

Stress har blitt en folkesykdom, men det er ikke mindre blitt en hundesykdom.

VI vet at for mennesker betyr store krav, mas i dagliglivet, negative omgivelser, høye støynivåer, og mye annet – at de blir stresset. De blir hyperaktive, de blir syke.

Immunforsvaret blir borte, vi får infeksjoner, allergier, hudproblemer, nerveproblemer, blir irritable og sinte og fortere i forsvar. Vi får magesykdommer, migrener og mye annet. Og vi takler ikke dagliglivets problemer så bra lengre.

Hunders fysiologi er lik vår. Ser du likheten? Hundene får nøyaktig de samme symptomene (og noen flere) og de samme helseproblemene, de samme atferdsproblemene. Og de samme problemene med å takle hverdagen.

Valper blir stresset av mas og for store krav, men også av å være sultne, tørste, for varme, eller kalde, å være ensomme, å ha for liten nærhet og kontakt. De blir stresset av våre aggresjoner.

Senere i livet kan de bli stresset av mye annet også, men det er viktig at vi gir valpen trygghet, de grunnleggende behovene de har må dekkes, vi må være valpens foreldre på en slik måte at valpen føler seg trygg og glad sammen med oss.

På å unngå å stresser valpen og unghunden med mas, krav, for mye av dine egne ambisjoner, for store fysiske og psykiske utfordringer – de er unger enda, de må få vokse opp og lære å mestre alle hverdagens krav til dem. Det er utrolig mye på kort tid!

Vi blir syke av stress. Det blir hunder også. Det er så utrolig unødvendig. Mennesker som er sure og grinete og sinte på grunn av stress må vi tolerere. Hunder som blir sure og sinte av stress vi påfører dem, blir faktisk avlivet.

Når skal jeg hente valpen?

Valpen har forskjellige utviklingsperioder. De første 2.3 ukene skal de ha ro, varme, nærhet, og ikke noe annet.

Når de får hørsel og syn, trenger de å se og høre og oppleve litt av gangen; såkalt miljøtrening.

Ellers kan deres lese 15 forskjellige forfattere og få 15 forskjellige navn på og meninger om diverse perioder. Med andre ord: ikke noe å legge vekt på.

Det vi vet litt om er at i alderen 6-10 (12) uker lærer valpen to veldig viktige ting av mor og kullsøsken:

- Bitthemming så de ikke skal skade sine egne
- Aggresjonshemming til sine egne

Det er viktig av de ikke skader hverandre innen egen flokk. Dette gjelder også menneskene i den flokken de vokser opp i, så kontakt med mennesker er viktig. Det er det som kalles ”preging”, og det betyr at er de ”preget på” eller sosialisert med, andre hunder og mennesker i den gjeldende perioden, så har de lært å styre bitt og sinne overfor hunder og mennesker. Valpen trenger absolutt ikke bli preget på et bestemt menneske (eier). Er den preget på mennesker, så er den sosial med mennesker.

Valper får såkalte fryktperioder (”spøkelsesperioder”) hvor de lett kan bli skremt og få store fryktproblemer om vi ikke passer på litt.

Valpens fryktperioder:

8 uker:

Derfor skal de ikke hentes akkurat da, og absolutt ikke sendes alene med fly, tog o.l

Mellom 4 og 5 mnd:

De skal derfor ikke utsettes for store forandringer (kan variere litt) akkurat da – eller begynne på kurs, gå på utstilling, settes i kennel osv.

Ca 9 mnd:

Samme her. Varer sjelden mer enn 1-2 uker.

13-14 mnd:

Litt mer diffus. Merkes ikke på alle.

Med andre ord:

8 uker er en feil alder på grunn av fryktperioden.

Tidligere enn 8 uker blir helt feil fordi valpen enda ikke har lært å ikke skade sine egne. Den trenger mors omsorg enda også.

Anne Overall (amerikansk veterinær og forsker) sier minimum 8 ½ uke for en valp. 9-10 uker er nok enda bedre.

Seriøse oppdrettere av rasekatter sier bestemt 12 uker for utlevering. Jeg ser ingen grunn til at det skulle være annerledes for valper.

Har de ikke gode nok forhold hos oppdretter, så kan det nok være lurt å ta dem før, men optimalt ville jeg sagt 10-12 uker, der det var mulig. Men minimum 9 uker.

Vi kan ikke endre på fryktperioder og de periodene hvor de lærer bestemte ting, så her bør vi nok følge naturens egne lover.

En annen ting valpene lærer av mor i alderen 4-6 uker er å la andre ha maten sin i fred. Mor lærer valpen at når HUN har mat så kan ikke valpen ta den. Men når VALPEN har den, så kan ikke mor ta den. Når du får valpen i huset, og du tar fra valpen maten, så blir valpen frustrert og redd. Den har jo lært at ingen kan ta maten dens! Den vil derfor raskt begynne å forsvare maten sin.

La derfor valpen ha maten sin i fred! Det har den lært. Når den blir større vil du kunne ta fra maten hvis det skulle være nødvendig, men ikke driv på med å ta fra den maten, bare for å vise at du kan! Det er stygt og unødvendig, og skaper bare problemer.

Lær av valpemoren! Hun vet hvordan det skal være. Og respekt for andres mat er viktig, hvor de skal kunne holde fred i flokken og unngå konflikter over noe så viktig som mat.

©, Turid Rugaas

Min anm: Denne artikkelen om valper er tilgjengeliggjort på samojedhund.no av ren godvilje fra Turid Rugaas. Den skal ikke, under noen omstendigheter, gjengis verken elektronisk eller på annen måte uten forfatterens eksplisitte tillatelse.

Håper dere får like mye glede og nytte av den som Maar, Khan og jeg har hatt!

Mvh

Tone-Lise T.K.Olaisen

Samojedhund.no